

PERIÒDICH DE SENAL, ARTÍSTICH, LITERARI Y CIENTÍFICH

Any II

Barcelona 10 d' Octubre de 1881

Núm. 46

PREUS DE SUSCRIPCIÓ					Se publica 'ls dias 10, 20 y 30 de cada mes	PREUS DE SUSCRIPCIÓ PAGANT EN OR		
ANY	SEMESTRE	TRIMESTRE	MES	ANY		SEMESTRE		
Espanya	60 rals	32 rals	18 rals	6 rals	DIRECTOR-PROPIETARI CARLOS SANPONS Y CARBÓ UNIO, 28 BARCELONA	Cuba y Puerto-Rico	5 pesos forts	3 pesos forts
Paissos de l' Unió Postal	76 »	40 »	»	»		Filipinas, Méjich y Riu de la Plata	6 »	3 50 »
No 's servirà cap suscripció que no 's pagui per endavant						Y en los altres paissos, los preus d' Espanya y además lo franqueig		

SUMARI

TEXT — CRÓNICA GENERAL, per Ramon E. Bassegoda. = NOSTRES GRABATS, per Eduart Tamaro. = LA DESCONSOLADA (continuació), novela de Benjamin Barbé. Traducció de Narcís Oller. = Recorts d' Heine. Lo RETORN (poesia), per Joaquim Riera y Bertran. = TAMBÉ NOSALTRES (continuació), per Modest Vidal. = ¡MISTERI! (poesia), per Joan Bautista Sendra. = UNA DISPRESSA, per Francesch de Boter. = LLIBRES REBUTS. = NOVAS. = Lo CERCOL DE FOCH, per Emili Coca y Collado.

GRABATS — D. EUSSEBI DALMAU. = ¡ENCARE UN! = FIRAS Y FESTAS D' ENGUANY. = IMATJE DE LA MARE DE DEU DE LA MERCÉ.

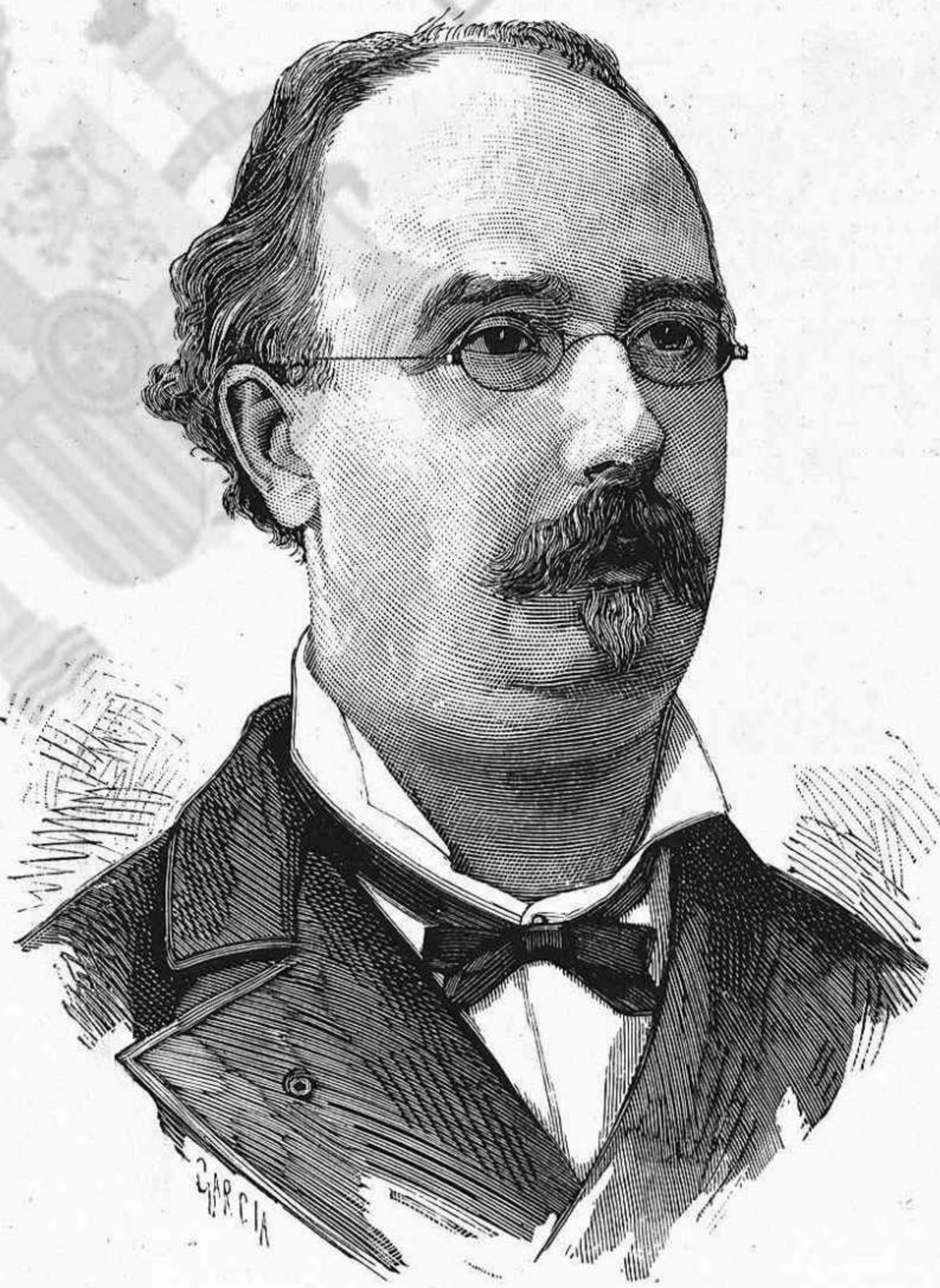
CRÓNICA GENERAL

Una terrible catástrofe ocorreguda aquets últims dias en la fàbrica dels senyors Pfeiffer s' imposa tristament sobre tots los aconteixements qu' han tingut lloch en la última desena, que certament no son poch ni d' escassa importancia.

De bona gana renunciariem á escriure lo present article; de tal manera estem possehits de la fonda aflicció que en l' animo dels barcelonins van determinar aquellas desgracias.

Al arribar aquest número á las mans de nostres lectors segurament que no hi haurá ningú que no 'n tinga coneixement fins entre aquells qu' á mes dintancia se trovan de Barcelona; per aixó seria completament supèrflua una relació detallada de com ocorregué la sensible desgracia de que parlem y á la que 's degué que fossen casi completament exterminadas duas familias enteras.

Res hi pot haber de tan penosa impressió com l' espectacle que tingué lloch ab motiu del enterro de las victimas; dotze cotxes de morts figuravan en la comitiva formant una llarga filera que deixaba dolorosamente emocionada á la numerosa concurrència que á son pas s' agrupava.

DON EUSSEBI DALMAU
Fotografía de Joan Martí

La consideració de las especiales condiciones que concorrian en las victimas, acabava de llustimar los generosos sentiments de tothom; don Mario Puig, jove enginyer de 31 anys, estava al frente del establiment y á sos especials coneixements se deu que la casa Pfeiffer, conservés en augment, la fama que sapigué conquistarli lo seu fundador don Amador Pfeiffer; sa esposa donya Francisca Pfeiffer com lo seu espós morts en la flor de la juventut puig no comptava mes de trenta anys, y dos nens fills d' aquest matrimoni de tres y dos anys respectivament; don Ernest y don Enrich Pfeiffer, joves profitadíssims, l' últim dels quals cursaba en la Escola d' enginyers industrials; d' aquesta familia únicament se salvaren una nena de sis anys filla del senyor Puig y de la senyora Pfeiffer que fou treta d' entre las ruinas per lo senyor Gassull, y l' senyor don Alexandre Pfeiffer que 's trova de pensionista en un colégi dels alrededores de nostra capital. La familia del majordom senyor Grau, composta de marit y muller y duas noyas de divuit y de quatre anys respectivament sucumbí per enter é igualment tingueren la mateixa sort una criada dels senyors Pfeiffer y dos obrers que 's trovavan en la seva habitació.

Las consideracions que podriam fer á proposit de aquestas desgracias s' ocorren á tothom; sobre las causas de la catástrofe venen parlant alguns periòdichs sense que en definitiva se n' haja pogut treure cap conclusió, pero ab tot creyem que las autoritats estan en la obligació ineludible de prosseguir en aquestas investigacions fins á arribar á un resultat satisfactori, que posant de manifest las causas á que 's degué lo esfondrament del edifici dels senyors Pfeiffer, fassa que 's pogan prevenir en lo successiu desgracias tan irrecuperables.

Casi trovem difícil deixar de parlar d'un ó altre dels molts congressos que en aquestos darrers dies venen celebrantse.

Vejan nostres lectors si ha de sernos empresa gaire fàcil lo salvarnos de fer menció de tals reunions, tenint en compte son número excessiu. Prescindint del Congrés de diputats, en lo qual ha tingut lloch una de las escenas mes repugnants que pujan donarse, gracias á las intemperancias d'un tal senyor Chavarri que en un accés de passió política se permeté traspasar los límites del decoro faltant á las mes vulgars conveniencias y provocant un conflicte que termenà sortintne 'l senyor Rodriguez Correa gravement ferit; ha tingut lloch la clausura del Congrés d' Americanistas, en lo qual brillá á gran altura nostre paísá lo sabi catalanista pare Fita, essent obsequiats los membres que 'l componian ab duas espléndidas recepciones, donadas la una per S. M. lo Rey y l'altre per l'arcalde de la vila de Madrid que tingueren l' éxit mes brillant que puga desitjarse; á Barcelona s' ha celebrat un Congrés d' Obrers, á Paris un de Electricistas y actualment te obertas encara sas sessions lo Congrés de Geografia en Venecia, al qual entre altres geógrafos ilustres hi han concorregut Lesseps, Césarr Cantú, Levasseur, Negri y totes las eminencias geográficas avuy mes aceptadas.

De manera que n' hi hagut per tots los gustos y per tots los gastos, y res d' estrany sería que entre 'ls que 'ns llegeixan se trovesen mes de quatre membres de un ó altre de dits congressos aficionats á esbruiar l' historia d' América ó be á resoldrer lo problema social ó á feraplicacions utilísimas del poderós flúit que 'l geni del home encadena á sa voluntat com al mes dócil de sos instruments.

Actualment está anunciat pera celebrarse en Madrid un Congreso de la niñez; no 's tracta de una reunió de bebés més ó menos saberuts, cridats pera discutir sobre l' arreglo de sos assumptos sinó d' una reunió d' homes grans que 's proposan, noble propósit, tractar dels medis més conduents pera disminuir en lo que sia possible los terribles efectes del abandono de l' infancia, ja que en certs cassos no sia possible evitarlo.

* *

La Publicitat dona compte de que 'ls inglesos tractan d' erigir una estàtua á Sir Hartvey, inventor de la circulació de la sang, y ab molta justicia reivindica pera nostra patria l' honor de comptar entre sos fills al qui sens cap mena de dúpte se deu tan important descubrimient. En cambi no trovem qu' estiga tan en lo just al usurpar la gloriá que per tan gloriós aconteixement l' hi puga cabrer á nostre inolvidable Miquel Servet, pera atribuhirla á un menesal, Francisco de la Rivera, que parla bastant concretament de la circulació de la sang en son Libro de Albeiteria, estompat en Búrgos en 1564, segons testimoni del P. Feijóo en lo tomo III de sas cartas eruditas de 1781.

Si en aquests datos s' apoya La Publicitat pera atribuir lo descubrimient al menesal de Búrgos, hem de reconeixer qu' ha profundisat poch l' assumpto, puig que Miquel Servet parla de la circulació de la sang en sa obra Christiana restitució, de la qual, encara que ignorem á punt fixo la fetxa en que fou publicada, podem tenir ja per segur que es anterior al llibre de Francisco de la Rivera, puig que Miquel Servet, nascut en 1509, morí cremat en Ginebra en 1558, es á dir, sis anys avans que 'l primer publicqués la seva obra.

Associantnos al sentiment de justicia ab que ha procedit La Publicitat, reivindicuem pera l' immortal Miquel Servet, que segons moltes probabilitats nasqué en Catalunya, la gloriá d' haber sigut qui doná las primeras ideas del fenómeno de la circulació sanguínea, y que 'ls inglesos, en son etern afany d' assimilació, reclaman pera un de sos compatriotas.

* *

Los teatros se preparan ja pera la primera temporada teatral. Lo Romea, com de costum, ha sigut lo primer en obrir sas portas, habent tingut ja lloch en lo Teatro Catalá un estreno del reputat poeta senyor Soler, y ab ell un éxit per part del públich, com millor no puga desitjarlo.

Del Liceo n' haurem de parlar ab molt respecte, tant per la companyia de primissimo cartello que en ell hi actuará com per los preus qu' ha posat la empresa, que també son de primissimo cartello, com may haguem vist en nostres teatros, fins á tal punt que hem sentit á dir que 'ls tribunals negaran lo tractament de pobresa á tot pledejant á qui 's veja un sol dia á la platea del Liceo, á no ser que probés plenament que perteneix á la noble classe dels arrosseros.

Al Principal se parla de que hi vindrá una companyia de vers de lo millor qu' avuy pot trobarse, donat lo período crítich perque avuy atravesa la declamació espanyola, del qual n' es un testimoni ben evident lo con-

hite que ha tingut lloch á Madrid entre l' empresari del teatro Esanyol y l' Ajuntament que venia subvencionantlo.

Y al Circo tractan de fer las sarsuelas castellanas de sempre y algunas de catalanas; també anuncian la representació d' una ópera catalana titulada «La cova dels orbs», qual música ha compost lo acreditat mestre senyor Sanchez Gabanyach.

Com se pot veurer, la temporada comensa ab uns auspícis magnífichs; d' aquí á Nadal ja anirem enterrant á nostres lectors dels teatros que per una ó altra causa s' han vist obligats á tancar sas portas, segons costum de tots los anys.

* *

Dona compte El Globo, en un de sos darrers números, de que 'l catedrático de la Universitat de Sevilla, senyor D. Antoni Machado, tracta de constituhir en nostra patria l' Folk-Lore espanyol, es á dir, una societat que tindrà per objecte arreplegar y publicar las creencias, opinions, prejudicis, etc., del nostre poble en los diversos rams de la ciencia (medicina, higiene, botánica, política, astronomia, agricultura, etc.); 'ls provervis, cantars, endevinallas, jochs de paraulas, rondallas y demés formas literarias, religiosas ó prácticas de l' imaginació vulgar; los usos, costums, tradiccions, música, símbols y quant puga referirse á civilizacions pasadas; 'ls giros, locucions y modismes de la llengua, la nomenclatura provincial y local de sers y cosas, y en definitiva tots los elements primers del geni, del saber y del idioma patri, continguts en la tradició oral ó en l' idioma patri, com també en los monuments escrits, y font inapreciable pera 'l coneixement y reconstrucció de nostra historia y cultura.

Recomenable trobem en alt grau aquesta idea, que promet molt més de lo que podria esperarse del seu nom Folk-Lore (doctrina popular), que no hi havia cap necessitat d' anar á enmatllevar á Inglaterra, com no hi han anat á enmatllevarbi 'l seu las duas Asociacion catalanistas qu' existeixen fa temps en nostra ciutat, creadas ab identichs fins que l' Associació que preten fundar lo senyor Machado.

Y al reclamar pera nostras duas Asociacions catalanistas la prioritat del pensament, no entenem induhir al senyor Machado á desistir de sos nobles propósits, que tan fructuosos han de ser, tant en lo cas de que la iniciativa haje partit d' ell, com si 's limita á seguir, segons la nostra creencia, los passos d' altres que l' han precedit.

Tractantse del Globo no hem de deixar passar per alt las següents ratllas que dedica á aquest assumpto:

«Apresuremos á oposar un dique á la corrent de generalisació que tendeix á esborrar la fesomia propia de cada país, y á confundrels y juntarlos tots, pera major comoditat de las mitjanías é ineptituts, en un numerat y universal falansteri.»

No hem de negar que 'ns sorprenen aquestas paraulas, y 'ns apressurem á pendren acta, per procedir d' un colega que en política defensa solucions ben oposadas á las que podrian atribuirseli per lo párrafo transcrit. Quan menos proba aixó una bona dósis de imparcialitat, que nosaltres hem d' agrahir vinga d' ahont vinga, si es que l' article aludit no ha passat desapercbut á la Direcció del periódich, com ha succehit en més d' una ocasió.

De no ser aixis, tindriam una explícita manifestació provincialista, á la qual, com á bons catalanistas, nos hauriam d' associar, tant més, que no era d' esperar del Globo, qu' al renunciar á las ideas federalistas, havia anat potser una mica massa lluny en lo sentit oposat.

* *

Las circunstancias volen que nostre article tinga un acabament tan trist com lo seu principi; tan cert es que 'ls extrems se tocan.

Lo vehí poble del Hospitalet, destruidas sas cullitas en totalitat, per la gran tempestat d' agua que sufrí dias passats, 's trova en la trista necessitat de implorar lo socors de las personas caritativas.

Y las provincias d' Alicante y Murcia, ahont potser no han arribat encara gran part dels auxilis que pera acudir á las passadas inundacions se recaudaren, tornan á sufrir altra vegada 'l pes de la desgracia per efecte de las grans avingudas dels rius.

Agrahim no obstant á la Providencia, que fins ara, no hi haja que lamentar en un y altre punt cap desgracia personal.

Las passadas inundacions de aquellas infortunadas provincias no han sigut prou pera excitar la iniciativa del govern á fi d' empenre las obras de defensa necesarias, ab que segurament podrian evitarse ó fer menos sensibles tin terribles desgracias.

¿Tanta indiferencia es solzament censurable? ¿No pot ben calificarse de criminal?

RAMON E. BASSEGODA.

NOSTRES GRABATS

D. EUSSEBI DALMAU

Lo senyor don Eussebi Dalmau qual retrato donem en aquest número, es sumament conegut en Barcelona ahont son reconeguts per tothom sos coneixements musicals ja que en moltas temporadas s' ha fet aplaudir en la direcció d' orquesta del Gran Teatro del Liceo y últimament en los concerts clássichs que está donant en lo Teatro Principal la Societat de Concerts de Barcelona en los que dirigeix ab innegable talent una massa de 120 professors. Insuficients aquestas ratllas pera donar una idea de la valia de 'n Dalmau, consagrarem en lo próxim número un article especial á tal objecte escrit per lo reputat crítich musical y colaborador de la ILUSTRACIÓ senyor Rodoreda.

FIRAS Y FESTAS D' ENGUANY

Acordat per l' Exm. Ajuntament de Barcelona que en lo present any fossen solament ordinarias y extraordinarias en lo vinent 1882, las firas y festas de la Mare de Deu de la Mercé; no tingueren aquella aparatosa aparéncia que pot imprimir una iniciativa tan poderosa com la de las diferents corporacions científicas y administrativas de nostra ciutat. N' obstant l' animació fou extraordinaria, molt numerosa l' afluencia de forasters y bó en general l' aspecte de la part decorativa de tals festeigs.

La Casa de la Ciutat (n.º 1) aparegué adornada com en las majors festivitats, construintse á son peu lo tablado pera la música municipal y coros del Sr. Bartumeus, lo que doná notable animació á las festas en las tres vetlladas.

Los pabellons de las firas (n.º 3) posats en lo pasetg d' Isabel II y plassa de Palacio, produhiren millor efecte no sols per sa construcció, sino per sa colocació, trobantse tots atestats de numerosos y variats efectes y á totas horas assediats per los molts visitants (numeros 4 y 5) que no paraban may en sas casas, sino que passejaban á totas horas la ciutat y sos entorns cridantloshi especialment l' atenció lo Parch de la Ciutadela.

Lo ramellet de fochs artificials en la plassa de Tetuan (n.º 2), produhí bastant bon efecte; y no ménos celebrat fou lo Certámen Coral de las Societats euterpenses, en lo Tivoli (n.º 7); aixis com fou considerablement concorregut y ben dispost, l' embalat de la Societat Nova de la Mercé (n.º 8) en la plassa de la Pau.

Lo pabello Japonés (n.º 10) estaba destinat á mereixer particular visita per sa gran colecció de variadissims y escollits objectes de mobiliari; y la gran Cascada giratoria de Neptuno, (n.º 6) construida en la plassa de Sant Sebastiá, per l' infatigable industrial y fabricant de máquinas de cosir D. Miguel Escuder, fou una novetat molt escollida y celebrada, per son bon gust y bona construcció.

Deixant apart la gran innovació de l' ensaig de illuminació de la Ramblá de Caputxins y la de S. Joseph per medi de grans llantias eléctricas; lo carrer de Fernando VII, nova y perfectament empedrat, produhía un magnífich efecte per medi de l' illuminació ab arcadas, de globos de gas, ab alguns grupos penjants en lo centre, presentant teixidas llargas guirnalas de boix (n.º 9); lograntse aixis al mateix temps que brillessen ab tot son esplendor las magníficas botigas de dit carrer.

En suma, la animació en aquestas festas ha sigut general, probada una vegada més sa utilitat y també lo molt que contribuheix á son lluhiment la facilitat de las comunicacions.

¡ENCARA UN!

Aixis titula lo distingit dibuixant Riquer la bonica composició que reproduhim, en la que descolla un ample estany ab un frondós canyar; formant la orla alguns fragments de paisatge ben apuntats, aixis com lo bosqueix d' una llunyana vila

En dit estany neda ufana una oca ab son petit anecl al costat, y si be fou més numerosa sa prole ja perduda sembla que per sa posa y ufanía digué ¡encara un!

L' IMATJE DE LA MARE DE DEU DE LA MERCE
COPIA DE FOTOGRAFIA DE MATARRODONA

Desde algun temps en aquesta part las gestions pera que sian tretas de moltas imatjes de la Mare de Deu, las inútils si be més ó ménos ricas robas que posadas en los sigles XVI y XVII, tapan absolutament sas bonas formas vestidas y sas proporcions esculptóricas; han produhit un moviment encaminat á sa complerta desaparició, la que aconsellan ensemps lo bon gust artístich y la reverencia á las mateixas imatjes. Entenentho aixis lo Dr. Saló, zelós custodi de la Mare de Deu de la

Mercé en son magnífich temple de Barcelona, ha procurat donar una mostra de sa bellesa y d'acort ab lo reverent Rector é llustre Obra, ha fet treurer pel senyor Matarrodona la fotografia, qual copia reproduhim ab lo major gust y de que nos remeté un exemplar.

Per ella pot admirarse aquesta preciosa obra de escultura en fusta, probablement del sigle XIII, obra acabada y original que mereix particular atenció, essent viva llástima que encara no 's considere oportú que sia sempre esposada en son estat propi y no ab las ja citadas é inútils vestimentas.

Dita imatge, sentada en ample trono ó faldistori quals brassos recordan algun tant l'obra posterior de la cadira de argent del Rey D. Martí, y que per desgracia te trencat son espatller; te una posa natural y agraciada, descollant la testa d'aire juvenil, sens toca ó vel, ab lo cabell trenat sobre l'espatlla y cenyint una Real corona oberta. Vesteix túnica y mantell, aquest abrotxat sobre lo pit per medi d'una bonica pessa d'orfebreria y sostenint un ceptre ab la ma dreta, ab la esquerra sosté lo infant Jesús, també coronat, graciós y ben trapejat, si be per sas proporcions no sembla lo primitiu y es tal vegada un poch menor que tindria aquella imatge. Los plechs de sa falda son notables per sa elegancia, bona disposició y soltura, propia de temps més avansats y lo calsat segons estil de l'època, te marcada forma punxada donant remarcable caràcter á tota l'escultura.

Més perfecte que l'imatge també de fusta y sentada de la Mare de Deu de Montserrat y tantas altres com la del Remey en S. Jaume, la del Claustre de Solsona la de Ripoll y moltíssimas més que podriam enumerar; es la de la Mare de Deu de la Mercé de Barcelona, digne de particular elogi y de que 's fassi en la mateixa una ben entesa restauració de l'espatller de son faldistori, que opinem deuria tenir horissontal y no puntiagut son coronament; fent desaparèixer 'ls desperfectes de sas robas, ocasionats per las puntas clavadas sens consideració pera revestirla ó embolquellarla, y aixís sia admirada y venerada com un preciós llegat d'aquells antichs sigles en què fou creada y se desarrullá l'heròica ordre dels que anant al rescat dels captius africans, se entregaban ells mateixos en captiveri pera rescatarlos.

ERRADA.—En lo número anterior escriguerem al parlar de la guerra de Àfrica, D. Enrich per D. Leopold Odonell.

EDUART TÁMARO.

LA DESCONSOLADA

NOVELA DE BENJAMIN BARBÉ

(Traducció de Narcís Oller y Moragas)

IV

AL travessar la sala hont hi havia 'ls criats y l'amo, d'una ullada 'ns passaren revista y contaren qu'eram una familia composta de pare, mare y cinch criatures, una d'ellas de volquers. No poguerem evitar una conversa crudel.

—Senyora, si vól un bressol pe'l nen la podém servir.
—Gracias; acostuma á dormir ab mí.

—Si de cas volgués llet calenta, ó bé una altra beguda per'ell, no repare en demanar, que aquí estém pera servir-la.

—Gracias per tanta bondat; lo nen ne té prou ab la meua llet.—

Aquesta conversa 'm matava: veyá á la mare prompte á defallir.

Per'acabar interposí:

—Fasse'ns acompanyar á l'habitació que se 'ns destina: la senyora está molt cansada, y més que altra cosa li cal repós. Si hem de menester res, no deixarem de cansarlos.—

V

Nos acompanyaren á las habitacions, vaig procurar que la mare prengué la més retirada y preguí que deixés sa trista càrrega. Mes ella s'assentá en un silló ab lo nen á la falda, tal com estava en la diligencia, y 'm digué:

—Vixís passaré la nit!

—Filla meua, la nostra empresa vól forsas sobrehumanas que sols Deu pot darnos. Mes pera merèixer aquesta mercé de Deu devém comensar fent lo qu'és humanament enrahonat: fem que descanse 'l cos pera que l'esperit pugui suportarlo. Aquí tens un llit: ab un matelás á terra y una manta nosaltres ne tindrem prou; lo llit será per ell.—

Ella 'm respongué:

—L'he dut nou mesos en las entranyas, y des que va náixer fins ara no s'ha separat de mi, ni de nit ni

de dia, mos brassos no l'abandonarán encara. Vull que aquesta nit dorme encara ab mi; vull apretar sos llabis contra mon pit com si encara pogués pendre'l.—

M'esperverá semblant resolució.

«Si per cas s'adorm,—deya entre mi,—quin no será son despertar! Quin cop á la nova troballa de l'esgarriosa realitat! Quán terrible pera un esperit que han agitat somnis tristos lo contacte d'un cos gelat! Nó, no puch permetre que dormi ab ell.»

Y en tó suplicant vaig dirli:

—Fesme mercé de creure'm. En aquest moment tu no pots judicar tan bé com jo lo que 't convé, y es natural: per gran que sia mon dolor no pot compararse ab lo teu. Per aixó 't prego que 't deixes guiar. Tu no deus dormir ab lo nen; pera impedirho tinch molts rahons que no goso á dirte de tan penosas que las considero, però cregas que son prou serias pera imposarme 'l deber d'impedirho, mal que sia á la forsa.

—Oh! per Deu, no ho probes. Si dich que nó, caldrán estenallas rohentas pera ferme deixar la presa. Vull dormir ab ell, sían las que vullan tas rahons, perque, com comprendrás, si 'l deixés un moment no podria tornar á pendre'l... me faria por!

—Si no es més que per aixó, te dono paraula de pendre'l jo, que no tindré tanta por com la que 'm feya quan te 'l veyá á la falda adormidet y soimrisent.

—Convinguts, donchs!—respongué després d'una pausa.

Vensuda aquesta dificultat, entrí en una altra cambra á veure com estavan los noys, y al tornar trobí á la mare ocupada en colocar lo mortet al llit y en aconduhirlo del mateix modo y ab igual cuydado que avans. Havia donat á son capet, á sos brassos y á sas cametas la mateixa posa qu'en vida prenian, y besava ab follia son rostre, sos peus, sas manetas.

¡Si 'm costá arrancar-la de tan trista explosió d'amor!

—Filla,—vaig dirli;—molt poch m'agrada veure't besar aixís una cosa que la naturalesa y la religió semblan haver consagrat alhora, rodejant-la de respecte y cert temor. Quan passa un mort tothom se descubreix pera saludarlo; si 'l cadavre d'un just es sant, lo d'una criatura tres vegadas més. Tapa, donchs, á nostre filllet, fesi com una caixeta ab sos vestits y atánsathi quan sia menester; emperó ab respecte, com á una relliquia sagrada.—

Aixís lo deixá.

Després d'haver resat una estona agenollats, y d'haver acotxat als nostres demás fills, nos ajaguerem vestits damunt del llit improvisat. Lo llum vetllá, y nosaltres, tan cansats de cos y ánima, 'ns adormirem, si aixó 's pot dir de qui cau en somnis de visions espantosas.

VI

A las cinch nos cridaren á fi de que 'ns preparésem pera sortir en lo primer tren de Burdeus. Com que ni grans ni petits nos haviam despullat, prompte estiguérem llestos.

—Vóls que prengue 'l nen y me l'emporte?

—Nó, nó,—respongué ella;—vull portarme'l jo mateixa. Alsa'l y doname'l.—

Jo 'l prenguí, mitj tremolant, com si toqués un objecte sagrat. Temia, al mateix temps, la sensació que causa la rigidesa cadavérica. Mes l'estimat cadavre no havia perdut la flexibilitat que tenia en vida, y sí son capet penjava, penjava com quan dormia dolsament.

Vaig depositarlo en los brassos de sa mare, qui 'l rebé ab tant cuydado com si temés despertar-lo. Se 'l col·locá ben bé y baixarem l'escala en lo mateix ordre ab que haviam entrat.

VII

Ab tot y esser molt dematí tinguerem de sostindre un'altra conversa ab la fondista, tan crudel com la de la vetlla.

—Ha descansat bé, senyora?

—Molt bé, gracias; y vosté?

—L'ha deixada dormir lo nen? Sembla molt bo, pobret.

—Sí, senyora; ha dormit tota la nit com ara mateix dorm.

—En efecte, jo no l'he sentit pas en tota la nit, y aixó que tenia l'habitació al costat de la de vostés.

—Oh! sempre dorm molt bé y sobre tot ara que va cansat del viatge.—

Ma muller va dir aixó en veu mitj ofegada, y jo procurí apartarla d'aquella desventurada dona, que sense saberho la mortificava aixís, y 's disposava á demanarli que li deixés veure 'l rostre d'aquell que dormirà eternament!

(Seguirá)

RECORTS D' ENRICH HEINE

LO RETORN

XV

Allá dalt de la montanya
s'eleva un airós castell:
guarda tres noyas bonicas
y jo he gustat l'amor de totes tres.

Jetta m'abrassá 'l dissapte;
Julia 'l diumenje vinent,
y lo dilluns Cunegunda
casi be m'ofegá ab sos afalechs.

Lo dimars va haberhi festa
en lo castell de las tres:
senyors y damas vehinas
á cavall y en tartrana y foren prest.

Jo invitat no vaig esserhi...
¡Obráren ben totxament!
Las tias y las cosinas
notantho 'n mormuraren follament.

XVIII

Vaig de nou per mon camí
d'altres vegadas,
pels carrers ben coneguts:
vinch de la casa
del Amor tan trista avuy
y solitaria.

Ah! qu'estrets son los carrers,
lo sol qu'es aspre!
y las casas sobre mí
sembla han de caure.

Me'n lliberto y corrent molt
fujo á amagarme.

XIX

Jo so entrat dins de la sala
hont m'havia promés serme fidel;
á l'endret hont sas llágrimas rajaren
arrossegars' hi he vist molts serpents.

XXII

Pe 'ls barris de Salamanca
es l'ayre amanyagador:
allí ab ma graciosa doña
las nits d'estiu dono vols.
He entrellassat lo meu bras
de sa cintura al entorn,
y mos dits felissos senten
lo fort glapit del seu cor.
Mes un inquietant murmuri
passa entre 'l fullatje ombrós
dels teys y un fosch moll d'aygua
rondina amenassador.

—¡Ah, senyora! Escolteu be
lo que presento ara jo:
me veuré expul·at per ordre
académich algun jorn
y á passejá en aquests barris
ja no tornarém tots dos.

XXXIII

Jo vaig cridar al diable
y 'l diable va venir.
Al mirarlo, vaig sentir
estranyesa inexplicable.

No es malcarat ni coix, no:
amable, fi, reposat,
es home al bo de l'edat,
que sab donarse molt tó.

Molt endressat, molt atent,
molt agradable y simpátich,
es un enginy diplomátich
qu'enrahona ab conexements.

Que sia un poquet marsit
y pàlit no hem d'estranyar:
¡l'ha dada per estudiar
á Hegel, Fichte y 'l sanscrit!
Son poeta predilecte
es Klopstock: critich no n'es:
s'avia Hecata hi entén més
y satisfá son afecte.

Los esforços li he indicat
qu'al dret consagro y m'ho apróva
qu'ell també quan era jove
va tirar per'advocat.

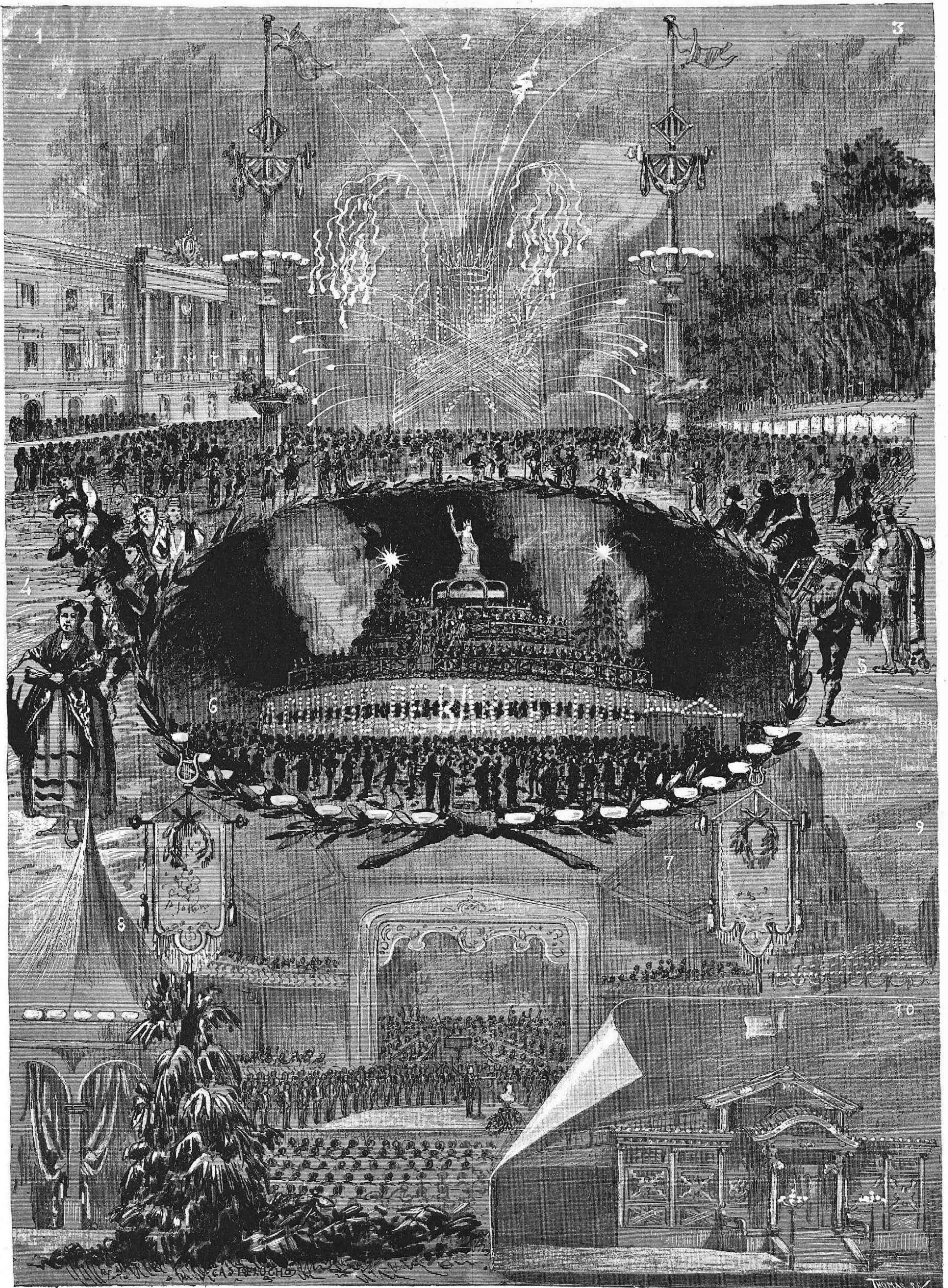
Al fi, inclinante afectuós
y anomenante amich seu,
m'ha dit que no tindrà preu
lo seu carinyo amistós.

—No es la primera vegada
que 'ns veyém!— ell ha afegit.
Jo l'he mirat fit á fit
y..... realment: en l'embaixada
d'Espanya lo vaig trobar,
per lo qual ara ja us dich
es un conegut antich
del qui no 'm puch oblidar.

JOAQUIM RIERA Y BERTRAN.

¡ENCARE UN!

FIRAS Y FESTAS DE ENGUANY

1. Casa de la Ciutat. — 2. Ramellet de focs artificials en la plaza de Tetuan. — 3. Pabellons de las firas. — 4 y 5. Tipos de forasters.
6. Gran Cascada giratoria de Neptuno. — 7. Certamen coral.
8. Embelat de la Societat Nova de la Mercé. — 9. Ornamentació del carrer de Fernando. — 10. Pabelló Japonés.

TAMBÉ NOSALTRES

III

DROSSEGUINT en l'estudi dels cants més característics de Castella, y donant preferència á lo més original per sa forma, no podem de cap mena deixar d'ocuparnos del *Canto Sevillano* per sa melodia fresca y fàcil y per son marcadíssim estil flamench.

Diu la lletra :

Desde la Macarena
hasta el Blanquillo
me vinieron siguiendo
con un cuchillo.
En la Macarenita
me dieron agua
fria como la nieve
y en una tabla.

Si : per qué negarho? Acceptat lo género de música quí dupte hi ha que aquesta cansó es de lo més tria que tenen los castellans? Bonica melodia, tirada, fàcil; apuntant sempre aquell to planyívol y florit en que cantan los andalusos, no faltant com quasi totes á la tornada en caure á lo que havem dit de la música árabe. Mes tot lo que fora pesat en grau superlatiu si 's tingués que aguantar llarch temps l' audició d' aquesta música, ó un altra per l' estil, es bonich, impresiona agradablement quan se sent per vegada primera, y molt mes si 'l *cantaor* té aquella gracia, que la tenen tots, que tan los distingeix que fa de la tornada un verdader pom de flors, dihent :

Ven á verme,
macarenito,
ven á verme,
que estoy solito.

Aquesta es una de las cansons castellanias que més bona impressió deixaren en nostra memoria, pel concepte que d' aquesta música en general n' havem format.

Algunes altres cansons podriam posar per fer més palpable nostra idea, y al mateix temps per deixar més demostrada la impossibilitat que hi ha de que en música flamenca 's pugui fer altra cosa que cants com los que apuntats deixem.

Y aixó no 'ns estranya ni poch ni molt.

Los cants populars retratan fàcilment l' esperit del poble, sos sentiments, sas costums, son caràcter sas aspiracions, y fins nosaltres hi veyem retratadas en sas notas las condicions topogràficas. Y per eix motiu té alguna estranyesa que 'ls cants andalusos siguin sinó un ramell de bonicas flors, artísticament posadas, per fer veure la part més bona de las mateixas?

Inútil creyem será fer aquí un lleuger croquis del tipo andalús, ja que tothom sab qué es lo que més los distingeix : tothom sab que 'ls adorna aquella sempiterna parauleria per expressar un sol concepte, verbositat que també la tenen en música, portada al pentagrama y traduhida en tresillos; tothom coneix son caràcter jovial, revestit d' aquella gracia enriquetada moltas vegadas de colors un poch pujats, y altres portant en son fondo puntas d' agulla. Tot aixó y més ho tenen magníficament presentat en sa melodia franca y estesa, que corra lleugera, sens modulacions, ni naturals ni extranyas, interpretant d' eix modo la vida monótona y languida dels fills del Mitjdia.

Nosaltres, al sentir una malaguenya, no podem de menos sinó figurarnos que 'ns trobem á Sevilla, lluminada sa planícia per una lluna clara com no 's veu en cap més puesto; parpellejant, com si fessin l' ullet, las estrellas que en lo cel s' están; sentint al mateix temps que la remor de las ayguas del riu las del mar, que arrullan sa imaginació, y la flayrosa essencia de las flors que de balcones, finestras, patis y portals embalsaman l' espay, y allí al lluny, al peu d' una reixa de casa molt gran y ennegrida pel temps, sentirhi 'l punteig d' una guitarra, y després la veu recargolada de galan enamorat que trovas endressa al seu amor.

Lo que havem dit de la música andalusa, que la seva monotonía y languides está en consonancia ab lo caràcter de sos habitants en general, no ho havem dit en absolut : no direm que tots fassin vida sens accidents de cap mena, y que conegut un coneguts tots, no; però sí devem dir que tots en general pecan de lo que deixem exposat

Ja havem parlat, y si molt nos ho fan dir massa, de de la música típica, de la que més coneguda es per tots los que bonament han cregut en la possibilitat de la creació de la ópera espanyola, ocupantnos de las cansons més granadas que coneixem, y que hi ha en ellas daguerreotipats los signos més característics de la música flamenca, passarem ara á fer una petita ressenya de la que nostre amic Robres ne diu *canto madrileño*. Los mencionarem, no perque ells puguin fer caure la balansa en contra nostra opinió, sinó perque vejen nosara entera imparcialitat al ocuparnos de tots los istils de música que hi ha en lo cuaderne que á la vista tenim.

La música de tots los *cantos madrileños* es llaujera, fàcil d' apendre y fins de endevinar, per sa construcció metódica, per la seva uniformitat de ritma, per la seva tendencia armónica ja que sempre descansa sobre tónica y dominant armonisació que tant se queda á la memoria per la seva vulgaritat; y en fi, son sas melodias frescas y espontáneas pero que mes afinat tenen ab los cants populars de Italia que en nostras flamencas cansons.

Bona proba de lo dit son los cants com los que diu la lletra :

Por en medio de los mares
me voy á buscar la vida,
no te olvides si no vuelvo
de quien tanto te queria.

y l' altre que diu :

Fuistes mi primer amor
tú me enseñaste á querer
no me enseñes á olvidar
que no lo quiero aprender.

com també

El dia que me dijistes
que era tuya el alma mia
las lágrimas de los ojos
de gozo se me caian.

y per final la que diu :

Una estrella se ha perdido
y en el cielo no parece
en tu cuarto se ha perdido
y en tu cara resplandece.

Y aixis podriam seguint posantne fins un centená sols servintnos de la memoria, pero creyem que ab las ja citadas ne tindrem prou per nostre objecte.

Pero no volem deixá passá lo oportunitat per mencioná, quant menys, lo molt conegut si no per sa música, per sos versos, *Canto de Valler* qual lletra diu :

Ni contigo ni sin tí
tienen mis penas remedio
contigo por que me matas
y sin tí por que me muero.

De sa música poca cosa se pot dir. Sols la excesiva repetició del pensament melódich arriba á produhir cansament; tant escassas de interes están sas notas.

S' aparta de la classificació de *Canto madrileño* una cansó que musicalment parlant no 's diferencia de 'ls primers, sino per 'l títol, prova inequívoca, dihem nosaltres, de la pobresa no de cansons, pero sí d' istil de la música castellana.

La anomena *Jota de los quintos*, y diu sa lletra :

Cuántas veces vida mia
te asomaras al balcón
y te quitarás llorando
de ver que no paso yo.

La música d' aquesta *Jota* es tan mansa com dirse 's pugui; ni sas modulacions son novas ni sos conceptes originals.

Recordem haver sentit en l' any 1873, á las voreras del Tajo y al peu de la histórica ciutat de Toledo, cantar per una noya de quinz' anys, una cansó de melodia bonica, de construcció elegante y de ritme armónich y cadenciós, melodia que 'ns ne féu memoria de una de Donizetti.

La lletra diu :

Una tarde fresquita de mayo
cogi mi caballo
me fui á pasear
por la senda donde mi morena
graciosa y hermosa
solía pasear.

Mes ¿pot aquesta classe de música posarse al costat de la flamenca per la paritat d' istils? ¿podrá d' aquest istil dirsen espanyol? ¿portan sas notas lo sagell de nostra música? ¿podem, encar que per un instant, afillarnosla y distingirla com á nostra? No.

Los músichs espanyols, y parlem en general, quant no han solgut singularizarse ab un istil de música dat, ja perque l' argument los hi ha obligat, ó ja per l' efecte dramátich del mateix, han fet sempre, sens volguerho, música italiana, tan si l' assumpto es ó no espanyol, tan si l' acció passa á Castella, á Aragó ó Catalunya.

Proba de lo dit es la inspiradíssima sarsuela, ara feta ópera, del mestre Arrieta, titulada: *Marina*. Tretas las *seguidillas* del primer acte ¿qué té d' espanyola sa música? Té sa forma melódica, sa instrumentació lo caràcter de la música flamenca? No. Tot es música italiana: sols te espanyol lo nom del autor.

Lo erudit músich y literato, lo mestre Barbieri, de totas las sarsuelas que han sortit de sa pluma ¿quina es la que hi despunta lo *quid* de la música espanyola? Que nosaltres recordem una tan sols: *Barberillo de Lavapiés*.

Aquesta, si no es la verídica música espanyola, es, al menos, la que se hi acostá més de totes las que habem sentit y recordem. Y en aquesta obra, per més que sigui impertinent dirho, trovem més bona la imitació que la cosa imitada. Pero en el *Barberillo* ¿quina acció s' hi desarrotlla? ¿seria prou sa música per ella sola sostenir la atenció del auditori y ab ella expressá las lluytas y passions del cor, lluytas y passions indispensables á tota obra lírich-dramática? Creyem que no.

Resumim en breus paraulas.

Las cansons castellanias no poden servir sinó per lo que serveixen; aço es, per enrahonar molt y no dir res.

De cop y volta entrariam á ocuparnos de nostras cansons, ab la imparcialitat que 'ns distingeix, treyent á la memoria de nostres lectors desde la *Dama d' Aragó*, la *Pastoreta*, fins lo *Noy de la mare*, sinó vegessim que 'l espay nos manca per tractar ab tota la extensió necessària assumpto per nosaltres de tantíssima importancia.

En lo següent article cumplirem lo apuntat més amunt.

MODEST VIDAL.

Barcelona 15 Agost 1881.

¡¡MISTERI!!

A mon estimat amic lo distingit periodista V. M. Pastor

Las fullas queyan dels arbres
com cauhen las il·lusions
quan la tardor de la vida
marceix lo jardí del cor...
Era entorn meu tot tristesa,
tot gemegava al entorn;
gelant mon front trist passava
lo vent de posta de sol.
Era l' hora en que 'l misteri
esten sas alas pel mon;
era l' hora en que s' esfullan
un per un tots los recorts,
si es que 'l sol de l' esperança
se 'n va al ponent de l' amor.

Lo blau del cel se fonia,
núvols y boyras per tot,
y al lluny del lluny una hermita
tocant lo *toch d' oració*.
¡¡Lo morir trist d' una tarde
es tan trist si un está sol!!
que al sentir jo entorn ma testa
la vaguetat d' aquell mon,
de mos ulls vaig sentir caure
una llágrima del cor,
en tant que 'l vent desfullava
la flor més bella del bosch...

¡¡Quí sab, potsar de la vida
so arribat á la tardor!!
¡¡Quí sab, Deu meu; potsé aquella
flor bonica del amor
era l' última poncella
de mas pobres il·lusions!!

JOAN B. SENDRA.

Madrid 15 d' Agost 1881.

UNA DISFRESSA

No era 'l de la Candelera, pero pocas vegadas he vist tan animat lo ball del Liceo. Jo hi havia anat perque sí y sense cap fal·lera, passejantme pels corredors, saló y platea, tot sol, del un costat al altre, sens poguer trobar res qu' animés mon esperit ó tregués l' engorroniment que d' en mica en mica m' anava invadint. Pagesas y polacas y urgandas, pompadours y segadoras y marineras, passavan indiferents pel costat meu ab son ayre vulgar y atrafegantse, com si volguesen aprofitar aquella nit qu' havian destinat á divertir-se; mentres altres ab caretas y sense barba y trajos més intencionats ó provocatius, se 'm acostavan ficsantme 'ls ulls dos llarchs segons, anantse'n després tot girant rodons quan del seu exámen havian deduhit que jo no tenia cara de víctima. Enfeynadas, lleugeras y furant, se veyan aquelles disfressas de vistosos trajos de seda negra, totes embolicadas en espléndits xals de la India, tapantse més ab l' ayre que prenian al cubrirse ab lo mocadó qu' ab la caretas, y que anavan deixant en son camí un cert perfum de violeta, seda y riquesa que no's pot equivocar ab cap altre y que permetian endevinar derrera del enferfech de sarrells y seda que las ocultava, sa bona educació y son deixó de benestar. Donas potsar de vida més ó menos alegre, ó formals y de costums irreprotxables, pero que desseguida demostran que si han anat al ball no es pas per' atrapar una intriga desconeguda y vulgar, sinó á un objecte determinat, del que no 's distreuen ab las galanterias y floretas de mostrador dels dependents de botiga, quals paraulas

relliscan pel demunt del abrích que las amaga y fa desconegudas, sens arrijar may á sas orelles distretas; y tot aixó enquadrat dins d' una bellugadissa original, frenética, disforme y colectiva que 's traduhía en mohiments descompassats, crits inarmónichs, calor, llum, pols y borratxera. Jo desde 'l meu recó m' ho mirava filosofant sobre no sé que, pero grontxantme en ideyas que 'm duyan ben lluny del ball, quan una disfressa qu' hi havia al enfront meu 'm tregué de mon ensopiment y del cercol de soledat en que m' havia tancat jo mateix.

Al adonarmen, no sé quan temps faria que s' hi estava, pero recoltzada en l' altre paret del corredor, me mirava de fit á fit ab la ma en la boca y mossegantse lo cap dels dits dels guants en actitud dubitativa. La seva silueta era alta y proporcionada á lo que 's podia deduir, embolicada com estava en un magnífich mocador de la Xina de color de cirera, del que sols ne sortia lo extrem d' un vestit de faille negre y la punta d' un peu de nena, calsat ab pulcritut extrema. Tota la llum del candelabre de gas qu' hi havia al demunt meu li queya á sobre, y sos ulls que brillavan al fons de sa careta de vellut—que sortia com una taca de tinta en un cobri-
taula de damás, d' entremitj de l' esponjosa seda de la manta, qu' ab l' altre ma 's recullia pel devant de la barba—estavan bellugosos, inquietos y preguntadors ficats sobre mi. Jo no la veyia, pero sentia l' insistència de sa mirada ficsa en mí, persistent, escrutadora y afanyosa, moventme en vers ella una curiositat extranya. Jo me la mirava ab interés creixent, volguent resoldre 'l problema del seu incógnit, quan de prompte, com si hagués prés una resolució rápida, vingué depressa cap á mí tot fent ab la ma un cert mohiment que prou me doná á conceixe qu' havian acabat tots sos duptes.

—Adeu; me digué tot allargantme la ma; vols donarme 'l bras?... y se 'n amparava.—Anem.

La seva veu, qu' estrefeyia, m' era perfectament desconeguda. Vaig mirar-la de cap á peus ab lo mateix interés que 's fulleja un llibre avans de llegir-lo, quan ja sabem que 'ns ha d' agradar.

—Anem, anem; insistí veyent que no 'm movia y arrossegantme pel corredor; t' haig de parlar.

—Be; ahont havem d' anar?...

—Allá ahont tu vulgas, mentres no hi hage gent.

—Ja estás segura d' indemnizar-me 'l sacrifici que 'm costas?... Me treus del ball.

Al sentir una frase tan poch galana, me mirá de fit á fit sorpresa, més tot seguit mitj rient:

—M' interessa! digué. No pensavas lo qu' has dit...— y tornant á son anterior mohiment de ma—sé lo galan que 's; t' has volgut assegurar de qui duyas del bras; té—y m' acostá 'l mocadó á la cara—no es olor sospetxosa.

—Realment; desde tant punt t' he vist, t' he endevinat... No ets d' aquellas personas ab qui un puga equivocarse. Tant de bó que fora d' aquí 't ficesses ab mí alguna vegada. Tu...

—No; no ho espatllis; digué deturantme la frase ab un mohiment;—soch inamorable.

—M' agrada la frase, mes no l' admito.

A tot aixó jo no la coneixia ni poch ni molt. Tot enrahonant lo caputxó se li havia anat escorrent cap á vall, deixant al descobert la més negra y bella cabellera. Se 'n adoná y al arreglar-se li se obri 'l xal per devant; fou una exalació, pero m' havia ensenyat un busto de 'n Carpeaux.

—Be; donchs pujém al café.

—Allá ahont tu vulgas; y comensarem á caminar tot duhentla del bras.

—Escolta; vritat que 'm trobas un xich desevolta?... ab tu tinch prou confiansa pera ferho.

—Gracias; en lo ball la llibertat es tota pera vosaltres es en l' únich lloch ahont la podeu gosar, y no estranyo que te 'n aprofites... pero m' has dit que 'm necessitavas; parla.

Quedá per un moment ficsada, com si concentres son pensament.

—Aviat, digué; després mirantme; de primer vuy parlar d' altres cosas, y comensá una conversa íntima.

D' en sobre en sobre, s' ocupá de totas mas relacions, pero d' una manera que clarament me deixava veure que coneixia perfectament aquella part de la meua vida, que te relació ab lo mon. Devant meu feu passar totas ó la major part de mas coneixensas, fent-lashi ocupar aquell lloch que 'ls hi corresponia en la meua intimitat, passant per alt tot alló que 'm hauria pogut esse desagradable y ficantse en tot lo que 'm devia ser grat, portava la conversa ab una tan amable llaugerera que no deixava lloch á duptar de la seva bona educació, de son talent y de son esmeradíssim tracte de gents que formava un encant irresistible. Quan eram devant de la porta del café 's aturá de colp.

—Es á dir qu' encara no 'm coneixes?

—Ni poch ni molt. Pera mí ets un verdader secret, pero 'l secret més bonich que m' hage ocupat en la vida. Llavors se 'm girá de cara y deixá mon bras, descan-

santhi los caps dels dits de totas dugas mans; tirá 'l cap enderrera mirantme fixo una estoneta y després acostá rápidamente la careta á ma orela y ab la seva veu natural, clara, vibrant y armónica;

—¡Tonto! digué y 's torná á enretirar altra vegada tot deixant escapar una rialla.

—María!... vaig dir sorprés; mes avans d' acabar, ja sos dits m' havian tapat la boca.

—Imprudent! afegí ab la seva veu; no véu que porto careta?... que 'n trauré de durne si vosté va publicant ab los seus crits mon nom?... He vingut al ball ab la tia Noreta, que volia embromar á no sé qui; m' hi cansat de la calor y 'l avalot de la platea y l' he deixada marejant ab veu d' espinguet á la seva pobre víctima; ma aburria pels corredors quan l' he trobat y com conech la seva amabilitat, no 'l deixó: y unint l' acció á la paraula torná á ampararse de mon bras.

Realment no m' havia equivocat; era la María D..., la viuda de vint y vuit anys més amable, més bella y més alegre que he conegut, pero en cambi també la més honrada de totas las viudas de bon veure—per molt que las altres ho sigan—á qui 'l jovent diu amoretas, moltes vegadas més atrevidas de lo qu' ellas se mereixan, ab qui m' unia de temps antich una intimitat tan franca y ben entesa com respectuosa. En lo primer moment me havia fet estrany trobar-la en lo ball, pero després que 'm digué qu' hi havia anat ab la seva tia ja ho veyia mes natural, donat lo caracter bromejador de la bona senyora que sempre busca un motiu pera divertir-se sens traspasar per aixó los límits que las conveniencias socials imposan.

Nos haviam sentat, rato feya, en lo café, demanan pera excusa una *orxata* que 'ns haviam begut sens adonarnos, engolfats en mil conversas lligadas y sense fi, ja que de l' una que no haviam acabat, treyam motiu pera un' altre, que seguiam indiferents.

Potser inconcientment, potser ab l' ideya d' embromar á una disfressa—no ho sé ben clar—vaig fer recaure la conversa sobre 'l meu company Eduardo S.... que semblava qu' últimament se li havia dirigit ab bastant fruyt, y d' en mica en mica nos anarem ficant en lo camp relliscós de l' intimitat y las confiansas.

—Jo, m' deya ab una especie de deixo ignocent; ocupo en lo mon una posició molt difícil. La societat te 'ls ulls fijos demunt de mí y lo que si ho fessen altres se pendria per ignocencia, si ho vejessen de mí ne treurian deduccions ben maliciosas. L' Eduardo se m' ha portat ben malament; ben malament.

—Es molt perillós contestarli, María; en l' amor hi ha certas intimitats de las que no pot parlarne sinó la persona interessada.

—En amor?... intimitats?... me digué aixecant los ulls del platet ahont los tenia fijos; ahont son?... y sos ulls me miraren interrogatius.

—Ja veurá... tothom se creya...

—Tothom se creya...? Donchs jo també. Tant en casa la tia com en las reunions de la Paqueta, semblava realment que las atencions del Eduardo significuessen alguna cosa—ja veu si puch ser més franca—donchs sense més ni més s' ha separat, fent una retirada per la que crech no haver donat cap motiu.

—Tal vegada vosté judica retirada lo que no es mes que....

—Y ara...! no, no... Pero nos cregá per aixó que 'm mortifiqui la seva conducta mes que per lo que se 'n ha d' ocupar la gent, pero de totas maneres m' agradaria saber lo móvil que l' ha fet obrar aixis... jo voldria... vostés son amichs...—mes de prompte adonantse que la conversa seguida en un moment d' expansió, anava á pendre un peu que tal vegada no li convenia—sembla, digué fent una mitja rialla; que siguém á casa la tia y no en un ball de *máscaras*... deixemho corre... y torná á pendre 'l to llauger de sa primera conversa, parlantme d' aquellas mil nimietats que forman moltes vegadas lo fons visible de la vida de saló.

Ja feya bon xich que seguiam una conversa fútil é indiferent quan entrá en lo café—gayre be desert—un jove qu' aná á col·locarse en l' altre extrem de la sala.

Al principi no me 'n havia adonat, pero veyent—encar que molt dissimulada—l' insistència de María en mirarlo, vaig dirgirli la vista. Ho notá éll y 'm saludá ab la má.

—Es lo fill de 'n B...? preguntá María donantse un ayre indiferent.

—Sí....

Y efectivament era éll; en Lluís B..., lo fill d' un dels primers comerciants de Barcelona qu' havia estat fins á las horas per exigencias de la seva posició, devant de una de las sucursals de la casa del seu pare. Era 'n Lluís, jove d' uns trenta anys, bella figura moral y físicament parlant, á qui no faltava mes qu' un xich de tracte de mon pera essé complert en tot.

Desde 'l seu racó, sentat tot sol y engrunant ab la punta del cigarro la cendra qu' havia fet, seguia mirantnos ab bastant interés y no sé si per aixó ó per estar cansada de la meua conversa, la de María anava

enllanguint rápidamente. Al últim s' aixecá, fent estat d' anarsen y volguentla jo acompanyar:

—No; 'm digué; deixim anar ben sola; deixim gosar d' aquest gust que 'ns podem proporcionar tan pocas vegadas... Jo no he vingut al ball pera ningú, afegí accentuant la frase y posantse un dit al devant de la boca, m' apretá la ma y fugí llaugera.

Vaig retenirla per la ma que li tenia agafada.

—Ni per l' Eduardo tampoch?

Feu un mohiment d' impaciencia.

—Per éll méns que per ningú...

A poca estona de quedar jo sol, en Lluís se 'n vingué cap á mí. Nos coneixém íntimament.

—Escolti; 'm digué després de dos minuts d' una conversa de recurs; me permet ferli una pregunta y 'm promet contestarla francament?

—Sí, pero ab dos condicions: que la pregunta no será mes d' una y que no s' enfadará de la resposta.

En Lluís incliná 'l cap en senyal d' assentiment.

—Donchs, digui...

—Qui era aquesta senyora qu' ara estava ab vosté?

—Una disfressa.

En Lluís de colp se posá sério y pensá un moment, esclafint després una rialla tot allargantme la ma.

II

No sé si feya un ó dos anys qu' havia passat l' escena qu' acabo de contar, pero sé qu' era un vespre d' ivern; quan me trobava en la saleta de confiansa de casa en Lluís B... y la María D... que feya mesos s' haviat casat de colp y volta, sorprenent á tothom ab un casament inesperat, de quals preliminars no se 'n havia ocupat ningú, per la senzillíssima rahó de que no 'ls sabian.

La María estava sentada al piano y tocava á son gust aquella música que li era més simpática, dirigintse á son capritxo. Tan aviat se deslligavan las armonias rápidas d' un wals de Straus, fent formá en ma imaginació ideyas de llum, festa, brigit y luxo; com se perdian vagament las melodias d' una sonata de Beethoven dolça, enamorada y senzilla que 'm feya somiar en una espiritual filandera d' ulls blaus y cabellera rossa; després eran los marciais acorts d' una martxa húngara que 'm feyan venir ideyas de sanch y guerra, apesar de que á la meua pobre naturalesa encogida y apocada no li han plagut may gayre las glorias del deu de las batallas; ó m' enpetitia sentintme aixefat per la magestat grandiosa d' un devassell de notas atropelladas que sols ha pogut concebir l' inspirada imaginació de Meyerbeer. Seguia indolentment ab pensament peresós las rítmicas vibracions del piano ab una certa vaguetat d' atenció que me las feya percibir molt més íntimas é intencionadas, mentres tampoch escoltava del tot la conversa que sostenia ab en Lluís, que 'm explicava ab gran acopio de datos, lo perquè d' una baixa que s' havia iniciat en los cotons, sense entendreho jo del tot, per més qu' assentia ab las rahons que 'm donava 'l bo del meu amich, molt convensut del interés que m' oferia la tésis de sa conversa.

Se sentia de dins de la saleta lo rodar dels cotxes pels carrers, barrejat ab las veus atipladas de las disfressas que anavan al ball y la remor morta de la pluja de jvern, petita y freda, fentnos sa ramor enmottlar més. l' esguena en lo respatlter capitonat dels sillons, cada vegada qu' una ratxada de vent la feya petar més fort contra las persianas tancadas del balcó.

Lo rodar dels cotxes y la veu de las disfressas, nos feu pendre per asociació d' ideyas—després que per enllanguiment s' havia acabat la que sosteniam—tema de conversa en los balls de Carnestoltes. La María s' havia girat sobre 'l tamboret del piano de cara á nosaltres y escoltava nostra conversa, sens pendrehi part. La dels balls s' enllanguí com l' anterior, la María feu un mohiment com si anés á parlar, pero repensantse de colp, girá 'l tamboret y fulléjant en l' *etègere* posá una partitura en lo faristol. Fullejá altre vegada, rompé de prompte á tocar l' *andante* del duo del quart acte dels Hugonots. Cantava la part de tiple ab la seva veu vibranta y clara y la del tenor á *sotto voce*, tot fent la mosca valva. Semblava que per graus y á mida qu' entrava més en la partitura, s' anés exaltant. De prompte, y bon xich avans d' acabar-lo, pará en sech; doná ab los dos dits una volta al tamboret fentlo rutllar estenentse 'l serrell del macassar, y vingué á deixarse caure en lo silló qu' hi havia al costat meu.

—Escolti, 'm digué sens més exordi; en Lluís m' ha dit moltes vegadas qu' en un ball d' ara fa dos anys l' havia trobat ab una; sembla que la tal l' ha preocupat molt, tant me n' ha parlat...! qui era...?

Me mirava de fit á fit; jo havia quedat de prompte verdaderament sorprés, pero refentme vaig contestar mitj rient:

—Una disfressa...!

Lo rellotje tocá horas—no sé quinas—pero pretestantlas, me vaig despedir.

FRANCESCH DE BOTER.

Juny del 81.

LLIBRES REBUTS

LA MUJER bajo los puntos de vista fisiológico, moral y literario, por Julio José Virey, traducida y aumentada con nuevas notas por Amancio Peratoner. La crítica de aquesta obra del eminent naturalista Virey es completament ociosa després de la magnífica acullida que que al temps de la seva aparició obtingué de part del mon científich. Virey sapigué ferse un nom ben respectable per sos aprofundits estudis d' Historia natural, entre 'ls quals descolla l' Historia Natural del género humá, obra que encare avuy es comentada y admirada per tots los que á n' aquesta part de la ciencia 's dedican.

Concretantnos á la versió castellana qu' ha fet de aquesta obra lo senyor don Amancio Peratoner, ja prou ben conegut per molts altres travalls d' aquest género, no tenim més que paraulas d' elogi pera dit senyor, que ha sapigut agermanar ab gran acert la fidelitat de la traducció ab un llenguatge elegant y castis que podria fer ben passar aquesta versió com á una obra original al qui desconegues lo seu ilustre origen; aixó demostra que 'l senyor Peratoner te un perfecte coneixement de las duas llinguas, castellana y francesa, únich medi de sortir airós en tota mena de traduccions. Avaloran además la obra de que tractém algunas notas en extrém curiosas, originals del senyor Peratoner, que provan de una manera evident que dit senyor no es completament profá, sino pel contrari, un aficionat de molt profit, al género d' estudis que tan gran renom donaren á Virey. Aquesta obra s' ha publicat esmeradament impresa en un tomo de prop de 300 planas y se ven al preu de 3 pessetas en las principals llibrerías.

NOVAS

Acaba d' inaugurarse en lo carrer de las Cortes Catalanas, esguerra del Paseig de Gracia, lo Pabelló Imperial Japonés en lo qual venia treballantse feya bastants dias y qual overtura s' ha retardat alguns dias per causa de las últimas plujas que causaren desperfectes d' alguna consideració en la instalació indicada.

En aquest Pabelló disposat ab esquisit gust artístich per los senyors Maristany, Moragas y Urgellés, estan exposats per medi d' una elegantíssima disposició, objectes d' art é industria del Japon, com son objectes de bronzo, porcelanas, telas, trajos, armas, transparents y molts altres objectes propis d' aquell país sumament á propósit pera formar cabal concepte del grau de perfeccionament que en las arts han lograt alcanzar los fills d' aquell apartat imperi. Tots aquests objectes se trovan en lo vestíbul del Pabelló del qual se passa á altres departaments en los quals per medi de petits escenaris perfectament iluminats y decorats se reprodueixen escenas de la vida japonesa y varias vistas de carrers y monuments de sa extensíssima capital los quals portan los següents títols: «Interior d' una casa particular del Japon, Un carrer de Konosaba en dia de pluja, Alredors de Kulta, Niko, tomba d' homes célebres, Interior d' una casa the, Alredors de Jeddo y Zocohama y za badia.»

La instalació del Pabelló Imperial Japonés mereix que 's fassi un complet elogi de sos organitzadors tant per lo acertat de la seva distribució com per l' afany que han posat de manifest en proporcionar á Barcelona un espectacle de verdadera novetat y propi pera satisfer las exigencias dels amateurs y dels que passen per tenir lo mes depurat gust artístich, per tot lo qual no duptem en felicitar per endeavant al senyors Maristany, Moragas y Urgellés dels bons resultats que segurament obtindrán ab lo novíssim espectacle qu' acaban d' oferirnos.

Espanya acaba d' obtenir un resultat brillantíssim en l' exposició balneològica de Francfort sobre 'l Mein. Véjas sinó 'ls premis que ha obtingut en dit concurs.

Medallas d' or, Loeches *La Margarita*, Zaldivar, Pantocosa, Rubinat, Urbernaga de Ubilla.

Medalla de plata: Sant Hilari Sacalm, Caldas de Montbuy, Cértona, Loeches *La Maravilla*, Tona, Fábrika de taps dels senyors Vurges, Huygen y companyia y de don Joseph Batet de Sant Feliu de Guixols.

Medallas de bronzo: Ontaneda, Sobron y Soportella, La Garriga, Segalés, balneari de Sant Felip Neri, Alcerres.

També ha obtingut una menció d' honor per literatura la Direcció General de Beneficencia y sanitat per lo plano demogràfich d' ayguas minero-medicinals d' Espanya, y altre la Societat Espanyola d' Hidrologia Médica per son sumari d' ayguas minerals d' Espanya.

Ab la publicació dels quaderns 11, 12, 13, 14 y 15, la obra de don Joan de Marfá y de Quintana, editada per don Jaume Molinas, títolada *Resúmen legislativo*, ha

las molts bellesas que conté sa darrera obra *Cercol de foch*.

Aixís mateix l' hi demostra nostre públich, que lluny de notar en aquest autor certa decadencia, com pretenen alguns de sos detractors, estima de una manera evident que avuy estiga lo geni de 'n Soler, en aquest periodo esplendorós, en lo que l' autor dramàtic engendra creacions trascendentals y de verdadera importancia.

Quan un autor atravessa un periodo de decadencia no té lo públich de demostrarli ab duas ovacions complertas, y l' una darrera de l' altra, com aixís ha succehit ab *Lo dir de la gent* y lo *Cercol de foch*.

Renunciém á descriure l' argument d' aquesta obra pera haberlo fet ja alguns de 's periódichs locals, y si sols consignar que aquest es en extrém simpàtic, cautivador, original y si cap atrevit; puig l' autor per primera vegada nos demostra que cap presentar á la escena triunfanta la virtut sense caldre castigar á la maldat.

Pera demostrar aixó, tanca tota una familia rica y ditxosa dintre de un verdader *Cercol de foch*, ó, vulgarment dit, posada entre la espasa y la paret, y deixant que aquest cercol lo trenqui la mà de Deu, donant de aquesta manera solució en un estat en que la fatalitat ha colcat á la familia, que d' aquesta y no de cap més manera podia tenirne.

L' autor treu l' argument d' aquest senzill pensament, presentantnos en lo primer acte una exposició atinada y natural; en lo segon, un desenvollopament verosímil y fácil, y en lo ters un desenllás nou, ben trobat é imponent, arrancant llágrimas dels espectadors y frenétichs aplausos. ¿La obra té defectes? inútil fora contestar á tal pregunta; pero son tan insignificants, que si no 'ns califiquéssem de apassionats, fins renunciariam á indicarlos. Nosaltres creyém que 'l tipo d' Armengol, sumament recelós y suspicás (que tan magistralment representa 'n Fontova), haguera escaygut mellor á una dona, per ser lo caràcter d' aquesta més á propósit pera escudriñar y fer lo treball d' espionatge; de manera, que trocats los tipos de Tegla y Armengol, no dubtém que haguera tingut més relléu. Alguns periódichs hi troban sobers ó de massa extensió, alguns diálechs; no dirém que no sia aixís, pero es menester ferse cárrech que del primer al segon acte hi ha un intervol de un mes, y per lo tant, es convenient y fins necessari que s' expliqui lo que ha ocorregut durant aquest temps, y los autors no ho poden fer d' altra manera que per medi de parlaments y diálechs.

Tampoch estém conformes en que l' autor pretengui ó segueixi en aquest drama las petjadas de Dumas, Echegaray y Sellés (per molt que fentho bé, no fora aixó un defecte); puig l' obra no pertany al género realista, ni l' autor se proposa resoldre cap problema social. Per molt que ocorri una defunció en escena, l' obra no es realista, ans al contra-

ri, nosaltres sostenim que es absolutament idealista y per aixó precisament lo públich hi troba un *no sé qué* de nou, que l' atrau de la primera escena á la última.

No li ha calgut al autor per ferse 'l públich seu apelar á efectes de relumbron, ni posar grans pensaments y comparansas en boca dels personatges; ab las situacions que naturalment porta en sí l' argument, n' ha tingut prou. Pochs com nosaltres tant entusiastas y admiradors del geni de Dumas, Echegaray y Sellés, mes aixó nos autorisa pera declarar francament, que la última obra de 'n Soler no 'ls hi deu res. Lo senyor Fontova molt y molt bé, la senyora Mirambell com sempre: actris de primera; lo senyor Soler diu lo seu paper de una manera acabada, y lo senyor Goula potser puja lo seu un xich massa de color, exagerantlo una mica, puig may té que apelar á tal recurs un actor del talent de 'n Goula pera conquistar un aplauso.

La senyoreta Parreño está molt acertada, y cal dir, que al darrer acte y á la escena de l' agonia y mort, nos recorda una trágica italiana de primera forsa. Rebi lo Sr. Soler nostre més complerta enhorabona y procuri anar decayent d' aquesta naturalesa que 'l públich l' hi estimará.

EMILI COCA Y COLLADO.

L' IMATJE DE LA MARE DE DEU DE LA MERCÉ

Fotografia de Matarrodona

rebut gran impuls, justificant en totas sas planas son marcat interés la notable utilitat que deu reportar á tots quants la consulten.

CERCOL DE FOCH

DRAMA EN TRES ACTES

ORIGINAL DE D. FREDERICH SOLER (PITARRA)

Mestre en Gay Saber

Lo triunfo alcansat per lo més popular y ab justicia celebrat autor dramàtic catalá, ab motiu de son darrer drama, estrenat en lo teatro Romea, es d' aquells que per si sols demostran lo que val lo geni dramàtic de en Soler, y lo acendrat apreci que li té nostre públich.

Aquest esperit de justicia que domina á la gent que concorre á las representacions de obras dramáticas, y en particular en dias d' estreno, dificilment se nota en cap més públich. Cal dir no més, per demostrarho, que lo mateix que ha tingut lo sentiment de reprobar un escàs número de obras de aquest autor, d' entre las molts sevas estrenadas, y d' aproparli las més, avuy va ab satisfacció en lo Romea pera admirar y aplaudir